

2. Гоцій Н.Д. Пилезатримувальна здатність найпоширеніших ліан роду *Parthenocissus* Planch. Науковий вісник НЛТУ України. 2019. Т. 29, № 1. С. 45-48.

3. Мильнікова О.О., Задорожня М.Д., Додатко А.С. Аналіз таксономічного складу дендрофлори дошкільного навчального закладу м. Дніпро. Рослини та урбанізація: Матеріали дев'ятої Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 5 березня 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 148-149.

СОРТОВІ РЕСУРСИ В УКРАЇНІ ТА ВПЛИВ ЗМІНИ КЛІМАТУ НА ЇХ ФОРМУВАННЯ

Михайлик С. М., кандидат с.-г. наук

Смутьська І. В., завідувач сектору

Український інститут експертизи сортів рослин

Гнатюк А. М., кандидат біологічних наук

Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка НАН України

Особливості фізико-географічного розташування України обумовлюють значне різноманіття кліматичних умов. У сучасному світі? де клімат є природним ресурсом, його нераціональне використання може викликати та збільшувати втрати у виробництві сільськогосподарської продукції. Значення сільськогосподарського виробництва полягає не тільки в забезпеченні продовольчої безпеки, але й в істотному впливі на зайнятість населення та ефективність усього національного виробництва.

Зміна клімату спричиняє серйозні проблеми в розвитку сільського господарства, зокрема такої галузі як рослинництво. Прогнозованими негативними наслідками зміни клімату для сільського господарства України є зростання частоти виникнення екстремальних явищ пов'язаних із водними ресурсами. Через несприятливі погодні умови щорічні втрати урожаю можуть складати від 10 до 70% і основна причина цих втрат – посухи. За оцінками

фахівців, більше 30% сільськогосподарських земель в Україні відчувають постійний дефіцит вологи [1, 6]. Згубного впливу водної ерозії зазнають 13 млн га угідь, до 20 млн га охоплені пиловими бурями, понад 6 млн га – систематично піддаються вітровій ерозії (за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України). Крім того, зміна клімату спричиняє збільшення ступеня розповсюдження шкідників та хвороб рослин та появу чужорідних видів, збільшення кількості генерацій та перехід у розряд традиційних тих організмів, які раніше не завдавали економічної шкоди [2, 3, 6].

Імовірними позитивними наслідками кліматичних змін для галузі рослинництва можна вважати збільшення тривалості вегетаційного періоду, поширення на північ зони вирощування теплолюбних культур та оптимізацію фізіологічного стану польових і плодкових культур у зимовий період [4].

Земельний фонд України становить 60,4 млн га та характеризується надзвичайно високим рівнем освоєння. За даними FAOSTAT у 2021 р. землі сільськогосподарського призначення займали площу 41,3 млн га, з них: рілля – 32,5 млн га, рілля на зрошенні – 0,4 млн га, луки та пасовища – 7,5 млн га. Розораність земель в Україні становить 55,6%, а у деяких областях сягає 70% і більше. За ґрунтово-кліматичними зонами орні землі займають 71,7% площ сільськогосподарських угідь у Поліссі, 79,4% – у Лісостепу та 80,7% – у Степу (за даними Міндовкілля).

Польовими культурами в Україні, які займають найбільші посівні площі є: пшениця – 5282, соняшник – 5238, кукурудза – 4125, ячмінь – 1740, соя – 1527, картопля – 1204 та ріпак – 1156 тис. га. Найвищі валові збори дають: кукурудза – 26187, картопля – 20899, пшениця – 20729, соняшник – 11329, цукровий буряк – 9942, ячмінь – 5608, соя – 3444 тис. т (за даними FAOSTAT). Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні (далі Реєстр сортів) щороку поновлюється сортами культур, які відмінні за морфологічними ознаками та властивостями, мають високий потенціал продуктивності, стійкі до впливу різних біотичних і абіотичних факторів.

Наразі, до Реєстру сортів внесено 14487 сортів. Найбільша кількість сортів належить таким групам культур, як злаки – 35%, овочі – 23% і олійні та прядивні – 21%. Кількість сортів інших культур значно менша: плодових та ягідних – 5%, кормових – 4%, декоративних та лікарських – 3%, бобових – 3%, буряку – 2%, картоплі – 2%, винограду – 1% і лісових – 1%. Завдяки змінам клімату в Україні все частіше реєструють та вирощують ботанічні таксони природним ареалом зростання яких є тропічні та субтропічні зони, а саме сорти арахісу підземного; бавовнику звичайного; вітексу коноплевидного і священного; кунжуту індійського; лаванди вузьколистої; міскантусу гігантського, китайського і цукровіткового; молочаю чинового; нуту звичайного; проса африканського і прутоподібного; павловнії; стевії; фісташки справжньої та унабі справжнього.

Збільшення біорізноманіття шляхом дотримання сівозмін і забезпечення диверсифікації структури посівів зменшуватиме вплив наслідків зміни клімату та адаптацію аграріїв до умов спричинених такими змінами. Рекомендується надавати перевагу багаторічним травам, бобовим та нішевим (коноплі, льон, сорго) культурам. Важливо після збирання основних культур не залишати ґрунт оголеним, а вирощувати сидерати, що затримують біогенні елементи (овес, пшениця, жито, сорго, редьку, гірчицю).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко Т. І. Агрокліматичне зонування території України з врахуванням зміни клімату. Біла Церква : ТОВ «РІА»БЛЦ, 2014. 16 с.

2. Окрушко С. Є. Захист нетрадиційних та малопоширених культур від шкідників та хвороб. Основні, малопоширені і нетрадиційні види рослин - від вивчення до освоєння (сільськогосподарські і біологічні науки): Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (у рамках V наукового форуму «Науковий тиждень у Крутах - 2020», 12 березня 2020 р., с. Крути, Чернігівська обл.) / ДС «Маяк» ЮБ НААН; відп. за вип. О.В. Позняк: у 4 т. - Обухів: Друкарня ФОН Гуляєва В.М., 2020. - Т. 3. С. 123–125

3. Парниковий ефект і зміни клімату в Україні: оцінки та наслідки. Оцінка ризиків при зміні клімату в Україні. / Український журнал дистанційного зондування Землі. 2015. № 7. С. 86–102. <https://ujrs.org.ua>

4. Польовий Анатолій, Микитюк Олександр, Божко Людмила, Барсукова Олена. Вплив змін клімату на емісію парникових газів (CO₂, N₂O) із ґрунтів агроєкосистем. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Серія «Геологія. Географія. Екологія». 2023. Вип. 58. С. 202–216. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2023-58-16>

5. Державний реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні (реєстр є чинним на 19.03.2024) / Мін-во аграр. політики та прод-ва України. URL: <https://minagro.gov.ua/file-storage/reyestr-sortiv-roslin>

6. Temperature change statistics 1961–2023. Global, regional and country trends. <https://www.fao.org/food-agriculture-statistics/data-release/data-release-detail/en/c/1679824/>

ІНТРОДУКЦІЙНЕ ВИВЧЕННЯ SCHIVERECKIA PODOLICA ANDRZ. EX DC. (BRASSICACEAE) НА ЗАХОДІ УКРАЇНИ

Могиляк М.Г., кандидат сільськогосподарських наук

Шевчук О.П.

Федоровська Я.А.

Ботанічний сад Львівського національного університету імені Івана Франка

До переліку раритетних рослин, що інтродуковані і вивчаються у Ботанічному саді Львівського національного університету імені Івана Франка, належить *Schivereckia podolica* Andr. ex DC. (шиверекея подільська) з родини Brassicaceae (капустяні). Вид є елементом флори України, занесений до Червоної книги України як реліктовий вид з диз'юнктивним ареалом з природоохоронним статусом неоцінений [1]. Ареал виду включає Румунію (Добруджа), Росію (центральні райони Сх.-Європейської рівнини, Урал). В